

Informatívna správa o Národnej stratégii regionálneho rozvoja SR

Predkladaná správa obsahuje nasledovné informácie :

I. Národná stratégia regionálneho rozvoja SR	
▪ Prioritné oblasti a opatrenia na národnej úrovni.....	str. 2
▪ Priority a ciele stratégie rozvoja Košického kraja	str. 7
▪ Systém monitorovania Národnej stratégie	str. 10
▪ Finančný plán a časový harmonogram	str. 11
▪ Hospodársky vývoj regiónov – strategická časť	str. 12
II. Príprava aktualizácie Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja Košického samosprávneho kraja v nadväznosti na zákon č. 539/2008 Z.z. o podpore regionálneho rozvoja	str. 16

I. NÁRODNÁ STRATÉGIA REGIONÁLNEHO ROZVOJA SR

Podľa zákona č. 539/2008 Z.z. o podpore regionálneho rozvoja Národná stratégia je východiskový strategický dokument, ktorý komplexne určuje strategický prístup štátu k podpore regionálneho rozvoja v dlhodobom horizonte pri rešpektovaní princípov trvalo udržateľného rozvoja. Je jedným zo základných dokumentov pre realizáciu podpory regionálneho rozvoja, jej vypracovanie zabezpečuje Ministerstvo výstavby a regionálneho rozvoja SR.

Dôvodom na predloženie informatívnej správy o Národnej stratégii regionálneho rozvoja na rokovanie Zastupiteľstva KSK je podať informáciu o cieľoch a prioritách na úseku regionálneho rozvoja v záujme aktualizácie a zosúladenia **Programu hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja vyššieho územného celku s cieľmi a prioritami ustanovenými v Národnej stratégii.**

Národnú stratégiu regionálneho rozvoja SR **schválila vláda SR uznesením č. 296 zo dňa 12. 5. 2010.**

Hlavné časti Národnej stratégie regionálneho rozvoja SR:

1. Hlavné faktory rozvoja regiónov SR a hlavné regionálne disparity
2. Prognóza hospodárskeho vývoja v závislosti od druhu uplatňovanej politiky súdržnosti
3. Prioritné oblasti rozvoja SR
4. Vízia a stratégia regionálneho rozvoja
5. Priority a ciele stratégie rozvoja krajov SR
6. Inštitucionálne a organizačné zabezpečenie realizácie národnej stratégie
7. Systém monitorovania a hodnotenia s ustanovením merateľných ukazovateľov
8. Finančný plán s určením zdrojov a foriem financovania
9. Časový harmonogram realizácie Národnej stratégie
10. Prílohy:
  - Hospodársky vývoj v regiónoch – analytická časť
  - Hospodársky vývoj v regiónoch – strategická časť
  - Ukazovatele na národnej úrovni pre dosiahnutie strategického cieľa
  - Ukazovatele na úrovni regiónov NUTS 3 podľa prioritných oblastí

Dlhodobá vízia podpory regionálneho rozvoja SR: Slovensko je krajina s vysokou kvalitou života občanov vo všetkých regiónoch. Regionálna politika umožňuje každému regiónu využívať svoje danosti na prospech svojho trvalo udržateľného hospodárskeho,

sociálneho a územného rozvoja a tým aj rozvoja SR ako vysoko vyspelého, hospodársky, politicky a sociálne súdržného štátu, sebavedomého člena Európskej únie.

Východiská stratégie: Národná stratégia bude cieľavedome usilovať o presadzovanie princípov trvalo udržateľného rozvoja využívajúc celý pozitívny rozvojových potenciál SR. K tomu bude potrebné na národnej i regionálnej úrovni aktivovať všetky využiteľné vnútorné zdroje obcí, krajov i štátu a využívať všetky dostupné externé zdroje aj v rámci realizácie súčasnej i budúcej regionálnej politiky EÚ.

Základnou úrovňou realizácie národnej stratégie budú kraje/VÚC na úrovni NUTS 3 ako administratívne celky spoluvytvárané štruktúrou sídiel na svojom území. Filozofia, prístupy a princípy, na ktorých je založená stratégia regionálneho rozvoja SR, rešpektujú úlohu a zodpovednosť jednotlivých krajov za rozvoj ich území.

Strategický cieľ regionálneho rozvoja SR:

„Integrovaným a výsledkovo orientovaným prístupom k regionálnemu rozvoju a na základe využitia vnútorného potenciálu regiónov zvýšiť do roku 2030 adaptabilitu, konkurencieschopnosť a výkonnosť regiónov pri súčasnom zvyšovaní kvality života ich obyvateľov a pri rešpektovaní princípov trvalo udržateľného rozvoja“.

Strategický cieľ národnej stratégie sa bude realizovať prostredníctvom výsledkovo orientovaného systému zameraného na realizáciu hlavných priorít a cieľov regionálneho rozvoja v záujme zvýšenia ekonomického potenciálu, sociálnej úrovne a konkurencieschopnosti regiónov SR.

Prioritné oblasti rozvoja (v súlade s Lisabonskou stratégiou):

- Prioritná oblasť 1: Veda, výskum a inovácie
- Prioritná oblasť 2: Ľudské zdroje
- Prioritná oblasť 3: Zamestnanosť
- Prioritná oblasť 4: Konkurencieschopnosť, rast a podnikateľské prostredie
- Prioritná oblasť 5: Životné prostredie – zmeny klímy, obnoviteľné zdroje energetické zdroje

Prioritná oblasť 1: Veda, výskum, inovácie: podpora výskumu, vedy a inovácií ako pomoc regiónom Slovenska na ceste k zvyšovaniu národnej prosperity a udržateľnému rastu

Priorita: podpora regiónov s vysokým inovačným potenciálom a s vysokým stupňom pripravenosti

Opatrenia:

- schvaľovanie a financovanie projektov v súlade s aktualizovanými regionálnymi rozvojovými stratégiami podľa pripravenosti a miery inovačného potenciálu s cieľom vytvorenia konkurenčnej výhody regiónov
- zvýšenie podpory pre zapájanie regiónov do významných medzinárodných projektov, iniciatív a sietí v oblasti výskumu, vedy a inovácií
- podpora budovania infraštruktúry vedy a výskumu
- prepojenie oblasti vzdelávania a rozvoja ľudských zdrojov prostredníctvom regionálnych a lokálnych iniciatív
- podpora inovatívnych riešení integrovaného manažmentu krajiny a regenerácie sídiel

Prioritná oblasť 2: Ľudské zdroje: vzdelávanie a rozvoj ľudských zdrojov ako predpoklad udržateľného rastu a konkurencieschopnosti regiónu

Priority: sociálna súdržnosť v regiónoch založená na rovnosti príležitostí, kultúrne dedičstvo regiónov, podpora súčasnej kultúry a kultúrnych inštitúcií, bývanie a sociálna infraštruktúra v regiónoch, rozvoj celoživotného vzdelávania a celoživotného poradenstva, podpora

investícií do ľudského kapitálu, investícií do zdravotníctva, **sociálna inklúzia osôb ohrozených sociálnych vylúčením alebo sociálne vylúčených**

Opatrenia:

- eliminovať neopodstatnené rozdiely v úrovni sociálneho rozvoja regiónov
- zachovať kultúrne dedičstvo regiónov a kontinuitu kultúrneho vývoja regiónov, zachovanie a revitalizácia tradičných a remeselných zručností
- podporiť rozvoj bývania a sociálnej infraštruktúry pre stabilizáciu rodín a populačného rastu
- prepojiť vzdelávanie s požiadavkami trhu práce, rozšíriť ponuku iniciačného a ďalšieho vzdelávania a vybudovať systém celoživotného vzdelávania v súlade s rozvojom znalostnej ekonomiky
- zaistiť dostatočne množstvo kvalifikovaných ľudí pre rozvoj ekonomiky a podporiť vedu, výskum a inovácie
- zabezpečiť zvýšenú motiváciu a zlepšenie podmienok všeobecných lekárov
- podporiť sociálnu inklúziu osôb ohrozených sociálnym vylúčením alebo sociálne vylúčených prostredníctvom rozvoja sociálnych služieb a sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, vr. rozvoja infraštruktúry zariadení v sociálnej oblasti a podporiť zosúladienie rodinného a pracovného života
- zvýšenú pozornosť venovať riešeniu problematiky vzdelávania, poskytovaní sociálnych služieb a výkonu opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately pre exkludované komunity **s osobitným zreteľom na marginalizované rómske komunity**

Prioritná oblasť 3: Zamestnanosť: zamestnanosť a flexibilita pre súdržnosť regiónov

Priority:

Dlhodobé: systematická podpora MSP a živností a podpora zamestnanosti v týchto podnikoch a živnostiach, vypracovanie konkrétnych projektov pre vytipované cieľové skupiny s dôrazom na podporu konkurencieschopnosti regiónu, realizovať opatrenia na zamedzenie dlhodobej nezamestnanosti, vypracovať model pre monitoring potrieb trhu práce a zosúladienie potrieb trhu práce s ponukou regionálneho školstva, vypracovať regionálnu koncepciu celoživotného vzdelávania a celoživotného poradenstva, zvýšiť dostupnosť, efektivitu a kvalitu sociálnej infraštruktúry

Krátkodobé: zachovať a udržať pracovné miesta v ekonomických subjektoch s rozhodujúcim podielom na zamestnanosť v regióne, využiť prostriedky EÚ na podporu celoživotného vzdelávania a celoživotného poradenstva na podporu najmä profesijnej mobility a vytváranie kvalitných miest v perspektívnych sektoroch a odvetviach z pohľadu regionálnej ekonomiky a konkurencieschopnosti, pozornosť venovať otázkam zamestnanosti vo vidieckych oblastiach.

Opatrenia:

- tvorba a realizácia projektov zamestnanosti pre ohrozené skupiny obyvateľstva najmä v Banskobystrickom, Košickom a Prešovskom kraji
- vypracovanie postupu združovania finančných prostriedkov na realizáciu regionálnych stratégií zamestnanosti z rôznych zdrojov
- tvorba modelov na princípoch flexibilitoty

Prioritná oblasť 4: Konkurencieschopnosť, rast a podnikateľské prostredie: konkurencieschopnosť a atraktivita ako predpoklad pre udržateľný rast a zlepšovanie podnikateľského prostredia

Priority: vytváranie podmienok pre dynamický hospodársky rozvoj regiónov SR v súlade s ich konkurenčnou výhodou, zvyšovanie konkurencieschopnosti malého a stredného

podnikania v sektoroch podľa regionálnych špecifík, podpora priemyselných služieb a marketingových kapacít malých a stredných podnikov pri ich internacionalizácii, zvýšenie ich exportnej schopnosti, budovanie podnikateľských nehnuteľností s dôrazom na využitie hnedých zón, rozvoj turistickej infraštruktúry a produktov turizmu vo väzbe na špecifiká regiónov a ich kultúrne a prírodné bohatstvo, rozvoj poľnohospodárstva a lesného hospodárstva vo vidieckych regiónoch, dokončenie napojenia regiónov na európsku dopravnú sieť a relevantné trhy, modernizácia a ekologizácia dopravnej infraštruktúry s dôrazom na zvýšenie bezpečnosti, rozvoj informačných technológií v regiónoch

Opatrenia:

- zlepšovať podnikateľské prostredie pre rozvoj podnikania a prílev kapitálu s vyššou pridanou hodnotou prioritne do krajov so vzdelanou pracovnou silou a pretrvávajúcou vysokou mierou nezamestnanosti
- zmenšiť zraniteľnosť segmentu malého a stredného podnikania a zvýšiť jeho podiel v ekonomike regiónov
- odstrániť nedostatok komplexných služieb pre podnikateľov a investorov
- pripraviť investičné a rozvojové príležitosti pre zvýšenie ekonomickej výkonnosti stagnujúcich alebo zaostávajúcich regiónov
- realizácia revitalizácie hnedých parkov a regenerácie sídiel
- aktivovať skrytý ekonomický potenciál turizmu a kúpeľníctva pre regionálny rozvoj
- zvýšiť konkurencieschopnosť poľnohospodárskej výroby a rozvinúť mimoprodukčné funkcie poľnohospodárstva a lesného hospodárstva
- zlepšiť prístupnosť európskej dopravnej siete zo všetkých regiónov SR, zvýšiť dostupnosť, kapacitu a rýchlosť komunikačných systémov v regiónoch
- zaistiť kvalitnú dostupnosť sídiel a základnú dopravnú obsluhu, znížiť nehodovosť, časové straty a zdravotné riziká dopravy
- udržať úroveň verejnej služby hromadnej dopravy v regiónoch a zastaviť pokles podielu hromadnej dopravy na deľbe prepravných výkonov, podporiť regionálne integrované systémy dopravy.

Prioritná oblasť 5: Životné prostredie, zmeny klímy a obnoviteľné zdroje energie: kvalita života obyvateľov ako súčasť atraktívneho regiónu, miesta pre život

Priority: rozvoj energetických a vodohospodárskych sietí a zariadení v regiónoch, ochrana prírodného bohatstva a adaptácia krajiny na zmeny klímy, obnoviteľné zdroje a environmentálne technológie, podpora budovania hospodárstva zeleného rastu, zlepšenie životného prostredia a rast kvality života v regiónoch, environmentálne vzdelávanie, výchova a osвета

Opatrenia:

- zvýšiť mieru spoľahlivosti a podiel napojenia obyvateľstva na jednotlivé rozvodné systémy v regiónoch
- posilniť komplexnú ochranu prírodného bohatstva Slovenska v súlade s medzinárodnými záväzkami
- zvýšiť podiel využívania obnoviteľných zdrojov a environmentálne šetrných technológií vo všetkých, ale najmä v hospodárskych aktivitách
- zlepšiť kvalitu životného prostredia
- dosiahnuť vyšší stupeň environmentálneho povedomia obyvateľov vo všetkých vekových kategóriách
- adaptácia krajiny na zmeny klímy s cieľom znížiť povodňové riziká, riziká sucha, zvýšiť plošne protieróziu ochranu pôd a retenčnú kapacitu poľnohospodárskej a lesnej krajiny.

Priority a ciele stratégie rozvoja krajov SR

Priority a ciele stratégie rozvoja Košického kraja

Pri súčasnej základnej charakteristike kraja, pri počte obyvateľov 775,5 tis., hustote obyvateľov 114,8 obyv./km², miere evidovanej nezamestnanosti 13,5 % k 31. 12. 2008, HDP na obyvateľa v roku 2006 12 647 (v PKS, v bežných cenách) a percentuálnom porovnaní EÚ (27) 53,5 % má Košický kraj v Národnej stratégii regionálneho rozvoja porovnávajúc postavenie s inými regiónmi EÚ a kraji SR zadanú charakteristiku: ***vidiecky, pomaly rastúci región s dlhodobou vysokou mierou nezamestnanosti, vysokým stupňom pripravenosti na inovácie, priemerne atraktívny a konkurencieschopný, ale rozvíjajúci sa a konvergujúci mimo centra rozvojových aktivít EÚ a s možnosťou cezhraničnej spolupráce s Maďarskou republikou a Ukrajinou.***

Hlavné faktory rozvoja Košického kraja (silné stránky a príležitosti) :

v pôdohospodárstve:

- vhodné podmienky pre rozvoj poľnohospodárstva vr. ovocinárstva, zeleninárstva a vinohradníctva, aj lesného hospodárstva v rámci SR a spoločnej poľnohospodárskej politiky EÚ

v priemysle:

- možnosť posilňovania exportu, silná exportná pozícia v odvetví hutníctva, elektrotechnický priemysel
- podpora domácich investorov
- možnosť rozvoja výroby nových produktov s vyššou pridanou hodnotou na báze obnoviteľných a nerudných nerastných surovín
- možnosť rozvoja e-podnikania smerovaného do rozvoja optimalizácie kooperácie v priemyselnej výrobe
- využitie cezhraničnej spolupráce pre rozvoj podnikateľských aktivít
- budovanie Regionálneho inovačného centra a Regionálneho multifunkčného centra zameraných na transfer inovácií, zelenú nízko uhlíkovú ekonomiku a kreatívnu ekonomiku
- existencia priemyselných parkov podporujúcich vstup investorov a centier excelentnosti pre rozvoj inovácií

v službách:

- atraktívny potenciál pre zvyšujúci sa záujem o turizmus
- podmienky pre vidiecky cestovný ruch, agroturistiku
- začlenenie sa do medzinárodnej spolupráce a transfer know-how
- rozširovanie e-služieb, podpora najmä v horských oblastiach
- zakladanie rodinných firiem v oblasti služieb, rozvoj telepráce na zvýšenie zamestnanosti
- existujúca sieť poradenských a podporných inštitúcií pre MSP
- disponibilný potenciál pre regionálnu znalostnú ekonomiku na báze IT, biomedicíny, obnoviteľných zdrojov energie a kreatívneho priemyslu

v technickej infraštruktúre:

- vysoký dopravný potenciál, výhodná geografická poloha pre tok tovarov a služieb, polohový potenciál kraja. Logistické väzby, prepojenie na nové trhy
- vysoký podiel chránených území, atraktívne prírodné prostredie
- prítomnosť geotermálnych a minerálnych vôd s perspektívou využitia
- dobudovanie medzinárodných dopravných ťahov, rozvoj euroregiónu Košice – Miskolc, vybudovanie rýchlostnej cesty Košice – štátna hranica Maďarsko

- materiálové a energetické využívanie odpadov – separovaný zber, recyklácia
- dobré prírodné podmienky pre využívanie obnoviteľných zdrojov energií
- bionafta získaná bezodpadovou rafináciou rastlinných olejov
- pestovanie rýchlo rastúcich drevín na kontaminovaných pôdach

v sociálno-spoločenskej infraštruktúre:

- dobrá demografická situácia, dostatok voľnej kvalifikovanej pracovnej sily
- existujúca spolupráca škôl s podnikateľskou sférou
- vysoká vzdelanostná úroveň v regionálnych centrách
- vytvorenie metropolitného centra Košice – Prešov
- kultúrny potenciál aj v súvislosti s mestom Košice ako Európskym hlavným mestom kultúry 2013
- schopnosť obojstrannej komunikácie obyvateľstva v prihraničných oblastiach, cezhraničná spolupráca

Za nedostatočne využívaný potenciál Košického kraja sa v Národnej stratégii považuje:

- strategická poloha (prihraničný región, vonkajšia hranica EÚ, dobré prepojenie na Maďarsko a následne na nové členské krajiny – Rumunsko), križovatka dopravných trás v smere východ – západ a sever – juh
- vytváranie produktov cestovného ruchu a manažmentu destinácií
- dobrá demografická štruktúra obyvateľstva
- existujúca funkčná sieť podnikateľských inovačných centier a poradenských a informačných centier
- oblasť výskumu a vývoja v kraji
- rozvoj poľnohospodárstva založený na raste záujmu o obnoviteľné zdroje energie a veľkom potenciály a dostupnosti surovín pre využívanie obnoviteľných zdrojov energií
- geotermálna energia a bioenergetika

Konkurenčná výhoda Košického kraja:

Je tvorená priaznivou demografickou štruktúrou, strategickou prihraničnou polohou, vysokou exportnou výkonnosťou, nadpriemernou inovačnou klímou a účasťou na medzinárodných projektoch, prírodným a kultúrohistorickým bohatstvom a predpokladmi pre rozvoj ekologického poľnohospodárstva a pre zvyšovanie podielu v oblasti zelenej ekonomiky

Strategické ciele KSK zadané v Národnej stratégii:

- posilnenie produktivity a konkurencieschopnosti kľúčových a perspektívnych odvetví priemyslu a služieb najmä s dôrazom na ich exportnú výkonnosť a inovácie produktov, procesov a služieb
- vytvorenie silného metropolitného centra Košice – Prešov
- komplexný rozvoj a posilnenie vidieka na hospodárstve regiónu
- nadregionálna dostupnosť a kvalita služieb, cezhraničná spolupráca a rozvoj nadregionálnych väzieb a využitie hospodárskeho a kultúrneho potenciálu regiónu
- vytváranie podmienok pre rozvoj zelenej ekonomiky a tzv. zelených pracovných príležitostí

Identifikované priority Košického kraja v rámci prioritných oblastí:

Prioritná oblasť 1: Veda, výskum a inovácie

- realizácia strategických aktivít s dôrazom na oblasti podľa schválenej Inovačnej politiky SR a oblasti nových (podporných) služieb a veterinárstva, nových stavebných materiálov, vybrané oblasti medicíny, IT, kreatívna ekonomika, zelená – nízkouhlíková ekonomika, kovospracujúci priemysel

Hlavný cieľ: dobudovanie infraštruktúry pre vedu, výskum a inovácie a najmä príprava ľudských zdrojov v navrhovaných tematických oblastiach, vytvorenie podmienok pre prechod k poznatkovo orientovanej ekonomike;

Vybudovanie inovačného centra, spoločne s Prešovským samosprávnym krajom vybudovanie medzinárodného technologického inkubátora/centra na zelené technológie a služby; rozvoj proinovačného prostredia, podpora inovatívnych podnikov a medzinárodnej spolupráce.

Prioritná oblasť 2: Ľudské zdroje

- sústredenie na aktivity s dôrazom na rozvoj rozhodujúcich odvetví (strojárstvo, hutníctvo, chemický, elektrotechnický priemysel), rast sektoru služieb pre oblasť poľnohospodárstva, podnikania na vidieku, pre perspektívne odvetvia (energetika – obnoviteľné zdroje), produkciu ekologického stavebného materiálu, rast sektoru služieb, logistika, turizmus, informačné technológie

Hlavný cieľ: prepojenie existujúcej vzdelávacej infraštruktúry na regionálnej úrovni do vzdelávacieho prostredia pre celoživotné vzdelávanie a poradenstvo s prepojením na potreby trhu práce a podporu profesijnej mobility od prevažujúcich kvalifikácií k nových perspektívnym kvalifikáciám a kompetenciám.

Prioritná oblasť 3: Zamestnanosť

- realizovať strategické aktivity s dôrazom na udržanie a vytváranie nových pracovných miest v rozhodujúcich odvetviach (strojárstvo, hutníctvo, chemický, elektrotechnický priemysel), v sektore služieb pre oblasť poľnohospodárstva, podnikania na vidieku, pre perspektívne odvetvia (energetika – obnoviteľné zdroje), produkciu ekologického stavebného materiálu, ale aj podporných služieb pre export a podnikanie na nových trhoch; **potrebné je riešiť zamestnanosť rómskej populácie**

Hlavný cieľ: uplatnenie filozofie a princípov flexiistoty, ďalšia podpora cezhraničnej mobility na trhu práce. Zvýšenú pozornosť je potrebné venovať otázke dlhodobej nezamestnanosti a vytváraniu pracovných miest v nových perspektívnych oblastiach, najmä pre mladých ľudí s úplným stredoškolským a vysokoškolským vzdelaním.

Prioritná oblasť 4: Konkurencieschopnosť, rast a podnikateľské prostredie

- realizovať aktivity na podporu malého a stredného podnikania a vytváranie podnikateľského prostredia v sektore služieb pre oblasť poľnohospodárstva, podnikania na vidieku a pre perspektívne odvetvia, ako je energetika, produkcia ekologického stavebného materiálu, aj podporných služieb pre export a podnikanie na nových trhoch, sektor služieb pre inovatívne odvetvia, potravinárstvo a turizmus.

Hlavný cieľ: udržanie a posilnenie exportnej výkonnosti regionálnej ekonomiky a uplatnenie sa na nových trhoch nasledovanej zvýšením inovačných aktivít v rozhodujúcich odvetviach a zároveň znižovanie ich energetickej náročnosti; zachovať pozitívny trend rozvoja využitia nových technológií najmä v službách, podporovať investície v malých a stredných podnikoch v perspektívnych – nových odvetviach zelenej ekonomiky

Prioritná oblasť 5: Životné prostredie, zmeny klímy a obnoviteľné zdroje energií

- realizovať strategické aktivity s dôrazom na zvýšenie využívania obnoviteľných zdrojov energií a surovín v rozhodujúcich odvetviach, v sektore služieb i podnikania

na vidieku, v perspektívnych odvetviach, ako je energetika, obnoviteľné zdroje, produkcia ekologického stavebného materiálu, potravinárstvo, turizmus

Hlavný cieľ: vypracovanie strategických dokumentov v oblasti manažmentu chránených území v kraji s prepojením na rozvoj vidieka, turizmu a zvyšovanie podielu energie z obnoviteľných zdrojov vo všetkých odvetviach a sektoroch

Inštitucionálne a organizačné zabezpečenie realizácie Národnej stratégie

Za vypracovanie Národnej stratégie regionálneho rozvoja a koordinovanie činnosti sociálno-ekonomických partnerov je zodpovedné **MVRR SR**, ktoré každoročne monitoruje a vyhodnocuje plnenie národnej stratégie a predkladá na rokovanie vlády SR.

Na regionálnej úrovni **VÚC zabezpečuje a koordinuje vypracovanie a realizáciu programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja VÚC**, jeho plnenie pravidelne monitoruje a každoročne vyhodnocuje, zabezpečuje súlad programu rozvoja s cieľmi a prioritami ustanovenými v Národnej stratégii a územnoplánovacou dokumentáciou samosprávneho kraja

Regionálny rozvoj je horizontálnou problematikou a na každej úrovni by mal zohľadňovať sociálno-ekonomický a územný princíp.

Pre efektívnu a účinnú realizáciu podpory regionálneho rozvoja a jej inštitucionálne zabezpečenie vláda SR schválila návrh na zriadenie špecializovaného odborného pracoviska – **Metodického inštitútu pre rozvoj regiónov** so zameraním na sociálny, ekonomický a územný rozvoj. Inštitút má byť zriadený ako samostatný odborný organizačný útvar MVRR SR s termínom zriadenia do 30. 9. 2011.

Systém monitorovania a hodnotenia s ustanovením merateľných ukazovateľov

Proces monitorovania zahŕňa systematický zber, triedenie a ukladanie príslušných informácií. Monitorovanie sa bude realizovať prostredníctvom dvoch skupín stanovených merateľných ukazovateľov. Prvú skupinu tvoria ukazovatele, ktoré budú sledované vo všetkých regiónoch SR. Druhú skupinu tvoria špecifické ukazovatele, ktoré budú sledované na základe hlavných cieľov a priorít pre konkrétne regióny v národnej stratégii na úrovni LAU I (vypracovanie tejto stratégie vyplýva z uznesenia vlády SR č. 296/2010).

Plnenie strategického cieľa Národnej stratégie regionálneho rozvoja bude **monitorované prostredníctvom ukazovateľov:**

- HDP na obyvateľa v PKS (parite kúpnej sily)
- Tempo rastu HDP (v stálych cenách)
- Tvorba hrubého fixného kapitálu za súkromný sektor ako % z HDP
- Podiel čistých disponibilných dôchodkov domácností na obyvateľa
- Produktivita práce
- Emisie skleníkových plynov
- Podiel obnoviteľných zdrojov energie na celkovej spotrebe energie

Ukazovatele na úrovni regiónov NUTS 3 podľa prioritných oblastí:

Prioritná oblasť 1: veda výskum inovácie

- Podiel celkových výdavkov na výskum a vývoj z HDP
- Patentové prihlášky na Európsky patentový úrad (EPO)

Prioritná oblasť 2: ľudské zdroje

- Priemerná hrubá nominálna mesačná mzda zamestnanca podľa výberového zisťovania o štruktúre miezd
- Prirodzený prírastok obyvateľstva na 1000 obyvateľov
- Saldo sťahovania obyvateľstva na 1000 obyvateľov

- Celkový prírastok obyvateľstva na 1000 obyvateľov
- Účasť dospelých vo veku 25 – 64 rokov na vzdelávaní a odbornom vzdelávaní
- Osoby v hmotnej núdzi

Prioritná oblasť 3: Zamestnanosť (trh práce)

- Miera zamestnanosti 15 +
- Miera zamestnanosti mužov/žien
- Miera nezamestnanosti
- Miera nezamestnanosti mužov/žien
- Miera dlhodobej nezamestnanosti

Prioritná oblasť 4: Podnikateľské prostredie

- Podiel pracujúcich v hospodárstve SR podľa ekonomických činností
- Priame zahraničné investície na obyvateľa

Prioritná oblasť 5: Energetika, zmeny klímy, kvalita životného prostredia

- Podiel chránených území
- Množstvo komunálneho odpadu na obyvateľa
- Percento zhodnocovaného komunálneho odpadu
- Spotreba elektriny

Plnenie národnej stratégie bude raz ročne hodnotené a kontrolované na základe analýzy stavu a vývoja monitorovaných ukazovateľov a **na základe ročných správ VÚC**. Plnenie Národnej stratégie bude ročne predkladané na rokovanie vlády SR.

Finančný plán s určením zdrojov a foriem financovania

Financovanie regionálneho rozvoja je obsiahnuté v zákone č. 539/2008 Z.z. o podpore regionálneho rozvoja. **Zdroje financovania:** štátny rozpočet, štátne účelové fondy, rozpočty vyšších územných celkov, rozpočty obcí, prostriedky fyzických a právnických osôb, úvery a príspevky medzinárodných organizácií, prostriedky vyplývajúce z medzinárodných zmlúv.

Doplňkovým zdrojom finančného zabezpečenia podpory regionálneho rozvoja sú finančné prostriedky z Európskej únie.

Dosiahnutie výrazného pokroku v regionálnom rozvoji konkrétneho územia si vyžaduje efektívnu **koordináciu aktivít, sústredenie finančných zdrojov na najviac rezonujúce problémy regiónu** a využitie ekonomického a rozvojového potenciálu danej lokality s ohľadom na trvalo udržateľný rozvoj. Tieto aktivity by mali byť aj na základe nariadení Európskeho spoločenstva **prednostne financované z verejných zdrojov členských štátov EÚ**. Fondy EÚ sú len doplnkovým nástrojom.

Vzhľadom k tomu, že je nedostatok efektívnych finančných nástrojov na podporu regionálneho rozvoja (mimo fondov EÚ) **účinným opatrením by bola harmonizácia existujúcich finančných nástrojov a dotačných politík, ktoré poskytujú jednotlivé rezorty a integrácia verejných prostriedkov určených na podporu regionálneho rozvoja do jedného finančného nástroja**. Jeho zriadenie si vyžaduje prijatie samostatného zákona, ktorý upraví jeho postavenie, činnosť, podmienky a rozsah poskytovania finančnej podpory.

Časový harmonogram realizácie Národnej stratégie regionálneho rozvoja

1. schválením Národnej stratégie regionálneho rozvoja pre VÚC a obce vznikla povinnosť zosúladiť programy hospodárskeho a sociálneho rozvoja s cieľmi a prioritami ustanovenými v Národnej stratégii
2. **VÚC budú každoročne do 31. marca zasielať MVRR SR Správu o naplňaní cieľov a priorít národnej stratégie**

3. realizácia národnej stratégie predpokladá zriadenie metodického inštitútu
4. ciele a priority obsiahnuté v národnej stratégii do 1. 1. 2012 sa rozpracujú na úroveň LAU 1 (okresy), kde sa presne zafinancuje časový harmonogram a zodpovednosť za ich napĺňanie; v tejto súvislosti MVR SR pripraví v spolupráci so ŠÚ SR návrh systému vytvárania a zberu štatistických údajov až do úrovne LAU 1.

Hospodársky vývoj regiónov – strategická časť:

Metódy prognózovania ďalšieho vývoja do roku 2020

V prognostickej časti je popísaný makroekonomický model Slovenska B_IER_ECM_09q3 s charakterizovaním východísk prognózy v súčasnom období hospodárskej recesie a predpokladmi budúceho makroekonomického vývoja s výhľadom do roku 2020.

Regionálny model B_IER_REG_09q3 nadväzuje na makroekonomický model a je členený na časti: demografia, trh práce a investície. Exogénnymi a expertnými vstupmi je kvalitatívna analýza regiónov a očakávaná regionálna politika.

Štandardné a alternatívne scenáre ukazujú hospodársky vývoj regiónov pri pokračovaní existujúcej dynamiky ich divergentného vývoja a pri uplatňovaní alternatív regionálnej stratégie.

Predpokladané vývojové trendy:

Z prognózovania demografického vývoja vyplýva, že najlepší z hľadiska agregátnych ukazovateľov demografického vývoja je Prešovský, po ňom Košický kraj. Majú najlepší vývoj počtu obyvateľov v produktívnom veku ako aj počtu ekonomicky aktívnych obyvateľov. Pri týchto pozitívnych demografických prognózach je však **potrebné brať do úvahy vnútroregionálne disparity**, ako napr. **neprispôsobivú časť rómskej populácie, ktorá sa stáva vypuklým problémom**. Nakoľko nie je primerane štatisticky sledovaná, preto sa jej vplyv na potenciál regiónov dostatočne konkrétne a kvalitne nedá podchytiť. Úspešnosť regionálnej politiky na východnom a južnom Slovensku bude do značnej miery závisieť od využitia pracovného potenciálu rastúcej rómskej populácie.

Od roku 2009 z dôvodu postupného starnutia populácie sa očakáva zmena trendu a dosiahnutie maximálneho počtu obyvateľov v produktívnom veku. Po dosiahnutí maximálnych hodnôt okolo roku 2010 - 2011 nastane **pomalý pokles obyvateľstva v produktívnom veku** o takmer 200 tisíc do roku 2020. Najvyšší absolútny pokles medzi rokmi 2008 - 2020 o viac ako 30-tisíc ľudí v produktívnom veku sa predpokladá v Bratislavskom, Trenčianskom, Nitrianskom a Banskobystrickom kraji. V Košickom kraji bude tento pokles miernejší na úrovni okolo 20 tisíc obyvateľov.

Najvýraznejšie rastúcou zložkou populácie sú obyvatelia nad 65 rokov. Medzi rokmi 2009-2020 sa očakáva nárast počtu ľudí v dôchodkovom veku o takmer 38 %, v Košickom kraji sa predpokladá mierny nárast.

Index ekonomického zaťaženia vyjadruje, aký je počet ľudí v predproduktívnom a poproduktívnom veku na jedného človeka v produktívnom veku. Do roku 2009 hodnota tohto indikátora klesala. Od roku 2010 sa predpokladá, že ekonomické zaťaženie bude rásť v priemere medziročne za všetky kraje 2,1 %. Najvyšší nárast bude vykazovať Bratislavský kraj na úrovni 3,4 % medziročne.

Index ekonomickej závislosti mladých charakterizuje vývoj populácie z pohľadu vývoja reprodukcie pracovnej sily. Podiel detí do 15 rokov na ekonomicky aktívnom

obyvateľstve od roku 2001 po rok 2008 postupne klesal. Mierne klesajúci trend vo väčšine krajov bude pokračovať do roku 2014, odkedy sa postupne tento podiel začne pomaly zvyšovať medziročne v priemere o 0,85 % vplyvom očakávaného zvýšenia pôrodnosti pri odkladaných deťoch. Najvyššie hodnoty indexu populácie mladých vykazuje Prešovský kraj. V Prešovskom, Košickom a Banskobystrickom kraji je dôležité **riešenie otázky marginalizovaných skupín** v budúcnosti.

Prognóza vývoja ekonomicky aktívneho obyvateľstva (EAO) vychádza z počtu obyvateľov v produktívnom veku a vývoja miery participácie. Miernejší pokles v počte ekonomicky aktívneho obyvateľstva oproti počtu obyvateľov v produktívnom veku je zapríčinený miernym nárastom miery participácie obyvateľstva, resp. miery ekonomickej aktivity. **Jedným z hlavných faktorov je postupný nárast veku odchodu do dôchodku a rast miery participácie ľudí vo vyšších vekových skupinách.** Z analýz vyplýva, že vek odchodu do dôchodku bude musieť postupne narastať z dôvodu rastu priemerného veku obyvateľstva a nárastu dĺžky života. Z dôvodu starnutia obyvateľstva bude zároveň rásť počet poberateľov dôchodkov a zvyšovať tlak na verejné financie. **Najvyšší rast miery participácie sa očakáva v Košickom kraji** aj v súvislosti so súčasnou nízkou mierou participácie v tomto kraji a očakávaným sústredením podporných fondov a podporou aktívnej politiky trhu práce hlavne v problematických regiónoch stredného a východného Slovenska.

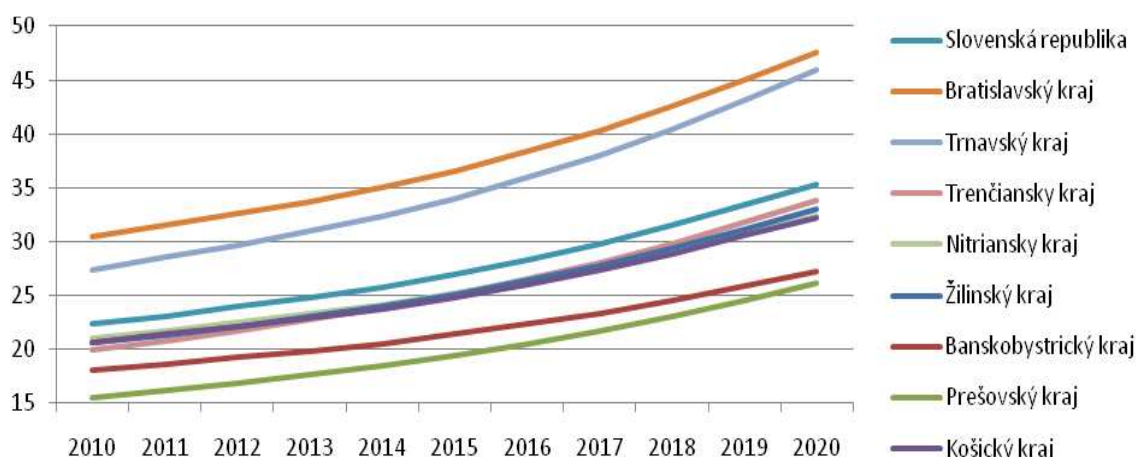
Alternatívne scenáre budúceho vývoja sú modelované **v základnom scenári a ďalších troch scenároch na princípe zdola nahor.** Variantné scenáre sú porovnávané so základným scenárom. Jednotlivé variantné prognózy vychádzajú z potreby zachytiť možný ekonomický vývoj v širších súvislostiach a v určitých najpravdepodobnejších hraniciach.

Základný scenár sleduje očakávaný vplyv na celkový blahobyt spoločnosti na úrovni jednotlivých regiónov ako aj slovenskej ekonomiky ako celku (rast HDP, vývoj v najslabšom regióne, miera nezamestnanosti a vývoj miezd). Základný scenár **predpokladá najpravdepodobnejší vývoj v regiónoch** bez výrazných výkyvov. Hlavnými faktormi ovplyvňujúcimi regionálny vývoj bude demografická prognóza a snaha o politiku súdržnosti. Podľa tohto scenára HDP (v stálych cenách) **v Košickom kraji v roku 2020 dosiahne objem 9 807 mil. EUR** a v rámci SR bude na treťom mieste za Bratislavským a Trnavským krajom

Rozdelenie produkcie v jednotlivých krajoch Slovenska je veľmi nerovnomerné. Podstatná časť tvorby HDP pripadá na **malý počet veľkých podnikov.** Ďalším faktorom ovplyvňujúcim produkciu a tvorbu HDP je počet zamestnaných v jednotlivých krajoch. Najvyššia tvorba HDP je v Bratislavskom kraji, ktorý je ekonomicky najsilnejším regiónom Slovenska s najvyšším počtom pracujúcich. Počas obdobia od roku 2010 do roku 2020 očakávaný priemerný medziročný rast HDP v SR bude priemerne 4,5 %. Najvyššia úroveň HDP sa očakáva v Bratislavskom kraji, priemerne 25 % na celkovej tvorbe HDP SR. Najnižší podiel na tvorbe HDP možno očakávať v priemere za sledované obdobie v Prešovskom kraji (9 %) a Banskobystrickom kraji (8 %). Mierne vyšší podiel by mal byť v Košickom kraji.

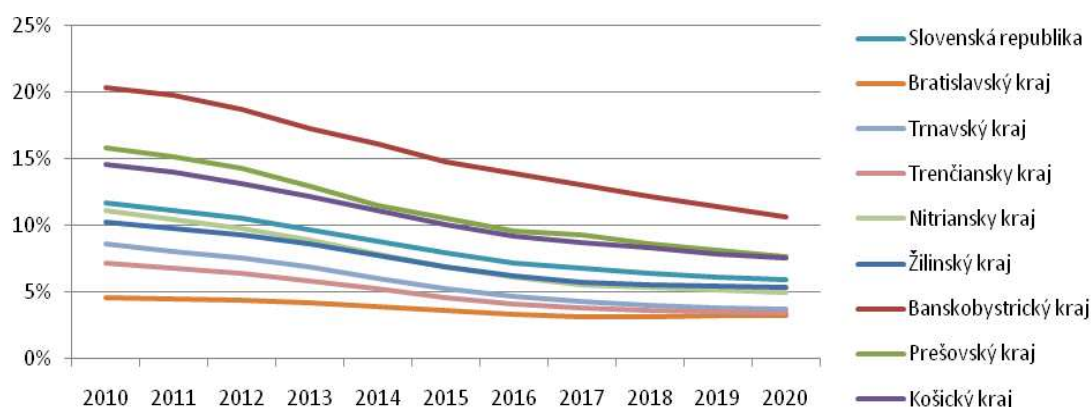
Najvyšší podiel HDP na obyvateľa v stálych cenách sa očakáva v Bratislavskom kraji, v priemere asi 24 tisíc eur, najnižší v Prešovskom kraji, v priemere 6,5 tisíc eur. Tento ukazovateľ značne skresľuje obraz o ekonomickej sile, pretože značná časť HDP v Bratislavskom kraji je tvorená dochádzajúcimi pracovníkmi z iných regiónov. Lepší ukazovateľ na porovnanie sily regiónu je produktivita práce na pracujúceho podľa ESA (miesta výkonu práce).

Produktivita práce na pracujúceho podľa ESA (miesta výkonu práce v tis. EUR) Košický kraj je v poradí na 6. mieste:

V období od roku 2010 sa predpokladá **klesajúci trend miery nezamestnanosti**. Tento trend bude ovplyvnený ako vytváraním nových pracovných miest v dôsledku naštartovania svetovej ekonomiky a tým pádom aj Slovenskej ekonomiky tak aj demografickým faktorom, t. j. očakávaným starnutím populácie v SR a poklesom ekonomicky aktívneho obyvateľstva. Z tohto dôvodu nie je potrebné na dosiahnutie nižšej nezamestnanosti vytvoriť taký počet pracovných miest, ako v prípade rastu vyššieho EAO. Najvyššia miera nezamestnanosti sa predpokladá v Banskobystrickom kraji, mierne nižšia v Prešovskom a v Košickom kraji

Miera nezamestnanosti (Košický kraj je v poradí druhý spolu s Prešovským krajom)

Očakávaný **vývoj počtu pracujúcich** odzrkadľuje vývoj nezamestnanosti. Najvyšší nárast počtu pracujúcich sa očakáva v Prešovskom kraji čo predstavuje v roku 2020 skoro 13 % oproti roku 2010, ďalej **Košickom** a Banskobystrickom kraji. V týchto krajoch zároveň nedochádza k takému rýchlemu poklesu nezamestnanosti z dôvodu demografického rastu. **Čiastočná politika súdržnosti bude musieť byť zameraná na tvorbu pracovných miest práve v týchto krajoch.**

Rast miezd je podmienený rastom produktivity práce a mierou nezamestnanosti. Najvyšší priemerný rast miezd v nasledujúcich desiatich rokoch je očakávaný v Prešovskom kraji.

Je to determinované najmä najnižším základom a očakávanej vyššej tvorbe pracovných miest. Napriek tomu bude tento región dosahovať spolu s Banskobystrickým a Nitrianskym regiónom najnižšiu priemernú mesačnú mzdu. Relatívne vysoký priemerný rast miezd možno očakávať aj v ekonomicky silnejších krajoch západného Slovenska, ku ktorým môžeme ešte priradiť Žilinský kraj. **Košický kraj aj napriek silnému mestu Košice nedokáže „potiahnuť“ mzdy v celom regióne a nebude dosahovať nadpriemerné rasty.**

Variantné scenáre budúceho vývoja č. 1 - č. 3

Variantný scenár č. 1 je orientovaný na **silnú politiku súdržnosti** smerom k rýchlemu znižovaniu regionálnych disparít, a to využitím podporných fondov, ako aj prerozdelením verejných financií. **Regionálna politika bude využívať všetky dostupné nástroje, ako napríklad vyššie prerozdeľovanie podielových daní** v prospech najslabších regiónov. Tento variant očakáva najmä rast postu pracujúcich menej vyspelých krajoch na úkor poklesu počtu pracujúcich vo vyspelejších krajoch, kam by malo plynúť aj menej finančných prostriedkov. Scenár 1 predpokladá nižšiu rast HDP

Variantný scenár č. 2 je orientovaný na **podporu rozvoja regionálnych centier spolu s miernou politikou súdržnosti** hlavne prostredníctvom využitia podporných prostriedkov. Využívané budú iba tie prostriedky, ktoré nepôjdu na úkor silnejších regiónov. V tomto scenári sa uvažuje s efektívnejšou alokáciou finančných prostriedkov ako vo variantnom scenári 1. Predpokladá mierny nárast zvýšenia dopytu po práci a mierny nárast produktivity a taktiež vyššiu rast HDP, ako pri základnom scenári.

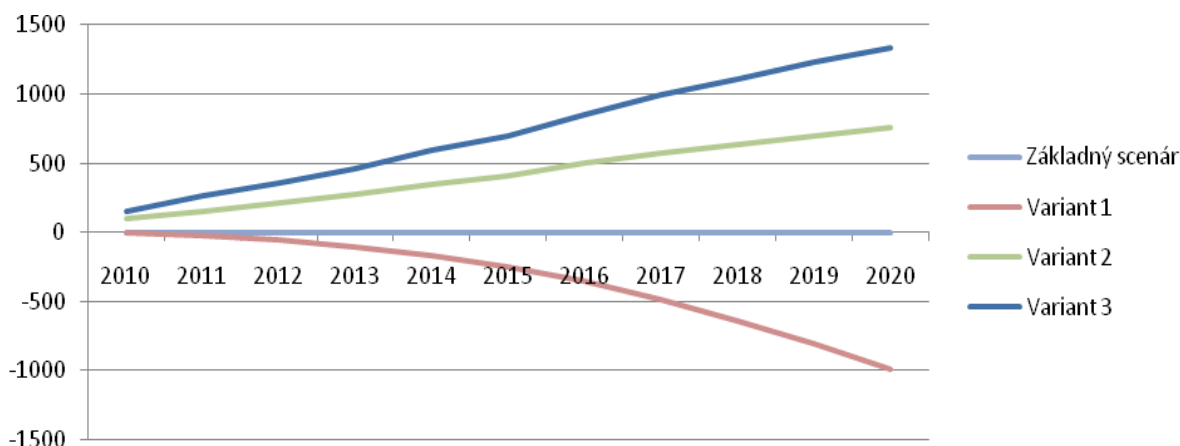
Variantný scenár č. 3 bude vychádzať z variantu č. 2, pričom bude dochádzať k súčinnosti využitia podporných prostriedkov s vyššou efektivitou prostredníctvom regionálnej samosprávy (kvalitná regionálna politika regionálnych samospráv). Predpokladá mierny nárast počtu pracujúcich v krajoch a vyššiu nárast produktivity práce ako vo variantnom scenári č. 2. Očakávaný vývoj HDP vykazuje spomedzi troch variantných scenárov najvyššie nárasty oproti základnému scenáru.

Porovnanie variantných scenárov so základným scenárom

Komparáciou výsledkov jednotlivých scenárov je možné vyhodnotiť najvhodnejší scenár jednak z hľadiska očakávaného prínosu pre Slovensko, tak aj pre jednotlivé regióny. V tomto prípade bude najočakávanejším porovnanie najslabších regiónov a zlepšenia ich možnej konvergenencie ku zvyšku Slovenska.

Z hľadiska očakávaného vývoja sa javí **ako najzaujímavejší Variant 3**. Dochádza tu k celkovej miernej kohézii pri najvyššie dosahovaných rastoch, čo je spôsobené viacerými faktormi. V Bratislavskom kraji pri nízkej miere nezamestnanosti a klesajúcom počte ekonomicky aktívneho obyvateľstva musí namiesto extenzívneho rastu (zvyšovaniu počtu pracovných miest) dochádzať k intenzívnemu rastu prostredníctvom zvyšovania produktivity práce. Z tohto dôvodu je jednoduchšie dosiahnuť rast v regiónoch s vyššou mierou nezamestnanosti vytvorením nových pracovných miest. Kumulovane je celkový rast HDP v stálych cenách za 10 rokov vyšší o 2,3 p.b., čo predstavuje asi 1,33 mld. Eur. Oproti kohéznemu variantu 1 však nedochádza až k takému rýchlemu znižovaniu absolútnych rozdielov. Rozdielnou je aj kvalita pracovnej sily v jednotlivých regiónov, kde najväčšia koncentrácia ľudí s vysokoškolským vzdelaním sústredená v okolí univerzitných miest.

Porovnanie vývoja HDP podľa variantných scenárov 1 – 3 oproti základnému scenáru (v mil. EUR). Variant 3 vykazuje najrýchlejší vývoj, variant 1 pokles rasu HDP (dokument obsahuje porovnania podľa viacerých ukazovateľov)

Záver k variantným scenárom predpokladaného vývoja do roku 2020:

Z hľadiska udržateľnej regionálnej kohézie sa ako **najvhodnejší javí variantný scenár číslo tri**, ktorý je **z centra orientovaný na podporovanie rozvoja regionálnych centier v súbehu s kvalitnou a ucelenou politikou regionálnych samospráv**. Podmienené to je na jednej strane ponechaním **dostatočného priestoru regionálnym samosprávam v národnej časti regionálnej stratégie** a na druhej strane **využitie tohto priestoru kvalitnými a cieľavedomými stratégiami regionálnych samospráv** tvorivo zohľadňujúcimi ich regionálne špecifiká.

II. INFORMÁCIA O PRÍPRAVE AKTUALIZÁCIE PROGRAMU HOSPODÁRSKEHO A SOCIÁLNEHO ROZVOJA KOŠICKÉHO SAMOSPRÁVNEHO KRAJA V NADVÄZNOSTI NA ZÁKON Č. 539/2008 Z.Z. O PODPORE REGIONÁLNEHO ROZVOJA

V odst. 2 § 18 zákona č. 539/2008 Z.z. o podpore regionálneho rozvoja sa uvádza, že programy hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja vyšších územných celkov (a obcí) schválené pred 1. januárom 2009 sú **vyššie územné celky (a obce) povinné uviesť do súladu s ustanoveniami tohto zákona do 1. októbra 2010**.

Teraz platný „Plán hospodárskeho a sociálneho rozvoja Košického samosprávneho kraja v programovacom období 2007 – 2013“ **Zastupiteľstvo Košického samosprávneho kraja schválilo uznesením č. 382/2008 zo dňa 18. februára 2008**.

Vypracovanie programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja VÚC **zabezpečuje vyšší územný celok pri uplatnení partnerstva**.

Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja vyššieho územného celku (PHSR) v zmysle § 17 vyššieho citovaného zákona pozostáva **z analyticko-strategickej časti a programovej časti**. Podrobnejší obsah analyticko-strategickej časti a programovej časti PHSR obsahuje predmetný zákon.

Zabezpečenie vypracovania Programu hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja Košického samosprávneho kraja:

1. Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja Košického samosprávneho kraja navrhujeme vypracovať v troch častiach:
  - analytická časť
  - strategická časť
  - programová časť

2. Spôsob zabezpečenia:

- odbor regionálneho rozvoja a plánovania vypracuje analytickú časť Programu hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja KSK a **predloží na rokovanie Zastupiteľstva KSK v decembri 2010**

Zdôvodnenie: Národnú stratégiu regionálneho rozvoja SR MVRR SR predložilo na rokovanie vlády oproti pôvodnému termínu v závere roka 2009 až v máji 2010

- odbor regionálneho rozvoja a plánovania súčasne **vypracuje projektovú žiadosť v nadväznosti na Regionálny operačný program, prioritná os 4 Regenerácia sídiel, bod 4.1.4. neinvestičné projekty**, v rámci ktorého medzi podporované aktivity patrí vypracovanie programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja na úrovni NUTS 2 a NUTS 3, ktorú podá v prípade uverejnenia výzvy na predkladanie projektových žiadostí
- ďalší postup bude závisieť od schválenia projektovej žiadosti a získania finančných prostriedkov na vypracovanie PHSR KSK; v prípade nevyhlásenia výzvy odbor regionálneho rozvoja a plánovania na báze sociálno – ekonomického partnerstva vypracuje strategickú a programovú časť Programu hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja KSK a v priebehu roka 2011 predloží na prerokovanie v Zastupiteľstve KSK.

Košice 26. 5. 2010

Vypracovala: Ing. Molnárová